



 **niPublish**

FEBRUARY ISSUE

2026



+998 (99) 941-05-21
www.spectrumofdevelopment.com

ALEKSANDR FAYNBERG IJODIDA EKOLOGIK ONG VA GLOBAL MAS'ULIYAT POETIKASI

Rashidova Dinora

Filologiya yoʻnalishi talabasi

Annotatsiya: *Mazkur maqolada Aleksandr Faynberg lirikasida ekologik ong va global mas'uliyat masalalari ekokritik yondashuv asosida tahlil qilinadi. Shoir she'rlarida suv, dengiz, cho'l, kema va sayyora obrazlari insoniyatning axloqiy tanazzuli hamda sivilizatsion inqiroz bilan bog'liq holda talqin etiladi. Tadqiqot natijasida Faynberg poetikasida ekologik fojea nafaqat tabiiy hodisa, balki ma'naviy mas'uliyat mezonini sifatida namoyon bo'lishi ilmiy asoslab beriladi.*

Kalit soʻzlar: *ekologik ong, ekokritika, global fojea, metafora, poetika, axloqiy mas'uliyat.*

Kirish

XX–XXI asr adabiyotida ekologik muammolar estetik tafakkurning muhim yoʻnalishiga aylandi. Iqlim oʻzgarishi, suv tanqisligi, urushlar va texnogen halokatlar badiiy matnda yangi mazmuniy qatlamlarni yuzaga chiqardi.

Ekokritik nazariya (Cheryll Glotfelty tomonidan asoslangan yoʻnalish) adabiyotni inson va tabiat oʻrtasidagi munosabatlar doirasida oʻrganadi. Mazkur metod orqali Faynberg she'riyatini tahlil qilish uning zamonaviy ahamiyatini yanada ochib beradi.

Ekologik obrazlar tizimi

Faynberg ijodida kema metaforasi markaziy ramzlardan biridir:

Nahot halok etsak oʻz kemamizni?!

Avlodlar kemadan boʻlurmi judo?!

Bu yerda “kema” — Yer sayyorasi timsolidir.

Kemaning ichidagi nizolar — insoniyat urushlari.

Kemaning choʻkishi — global falokat ramzi.

Shoir insoniyatni bir kemadagi yoʻlovchilar sifatida tasvirlaydi. Oʻzaro kurash natijasida kompas sindiriladi, yoʻnalish yoʻqoladi. Bu — sivilizatsiyaning ma'naviy inqirozi ifodasidir.

Suv motivi va ma'naviy oʻlchov

www.spectrumofdevelopment.com

Suv obrazi Faynberg lirikasida hayot va poklik timsolidir. Cho‘l va tashnalik tasvirlari esa ma’naviy qurishni anglatadi.

Shoir yozadi:

Yechimi mushkul suv muammosi...

Unda oynadagi kabi odamlarning qalbi aks etadi.

Demak, ekologik inqiroz tashqi hodisa emas — u inson qalbining aksidir. Dengizning qurishi, suvning yo‘qolishi — ruhiy qadriyatlarning yemirilishidir.

Global mas’uliyat poetikasi

Faynberg she’rlarida ekologik muammo diniy-axloqiy mas’uliyat bilan bog‘lanadi:

Aqlu hush ber! Mahkum etma, Xudojon!

Bu satr shoirning ekologik fojeani iltijo darajasiga olib chiqqanini ko‘rsatadi. Inson tabiatni vayron qilar ekan, aslida o‘z kelajagini yo‘q qilmoqda.

Shoirning poetik tizimida:

Tabiat — ma’naviy ko‘zgu

Kema — insoniyat birlik timsoli

Suv — hayot mezon

Cho‘l — axloqiy tanazzul belgisi

Ilmiy umumlashtirish

Tahlil natijalari shuni ko‘rsatadiki:

Faynberg lirikasida ekologik obrazlar ramziy xarakterga ega.

Tabiiy falokat insoniy inqiroz bilan bog‘lanadi.

Ekologik ong axloqiy mas’uliyat konsepti bilan uzviy aloqada talqin qilinadi.

Shoir poetikasida global birlik g‘oyasi ilgari suriladi

Natijada Faynberg ijodi zamonaviy ekokritik tadqiqotlar uchun dolzarb manba hisoblanadi.

Xulosa

Aleksandr Faynberg lirikasida ekologik muammo oddiy tabiat tasviri emas, balki insoniyatning ma’naviy javobgarligini anglatadi. Shoir global fojeani poetik metaforalar orqali ifodalaydi va insonni o‘z “kemasini” saqlab qolishga ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Shukhratbekova, Z. (2025). Aleksandr Faynberg's role in Uzbek literature. Journal of Multidisciplinary Sciences and Innovations.
<https://inlibrary.uz/index.php/jmsi/article/view/82776>
2. Mirag'zamova, O. (2025). Alexander Faynberg: A bridge between two culture through bilingual poetry. <https://journal-web.uz/index.php/02/article/view/538>
3. Mirag'zamova, O. (2025). Aleksandr Faynberg: The life, legacy, and literary contributions. <https://ijournal.uz/index.php/judr/article/view/1792>
4. O'zbekiston Milliy Axborot Agentligi. (2024). O'zbekistonni o'z ona yurtidek sevgan shoir. https://uza.uz/oz/posts/ozbekistonni-oz-ona-yurtidek-sevgan-shoir_652727
5. Faynberg, A. A. O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi.
6. Faynberg, A. A. UzPedia onlayn ensiklopediyasi.
https://uzpedia.uz/pedia/faynberg_aleksandr_arkadevich
7. Dildora Soliyeva, [28.02.2026 8:07]
8. https://www.threads.com/@salamat.turganbaeva/post/DVQrc7oF-pj?xmt=AQF0J_12q6yqPK-zUigf5i582hSi-1f0euzaRj67poEoa-IIJONHiHhFB5l6Tix0Cd-EUCE&slof=1